

Ber. bor ensam i ett nätt hus utmed vägen och sköter sitt hus själv. Vid tiden för mitt besök hade hon just slutat sin fredagsstädning. Hon hade själv skurat golvet i det rina rummet. Hennes hem var ovanligt prydligt och rent. Själv var hon också vårdad till sitt yttre; mycket vänlig och pratsam och efterhand allt mera meddelsam. Vad hon berättade, hade hon hört av föräldrarna och mormodern, som alla levt till hög ålder. Det lilla ställe hon bebodde hade hennes far undantagit när han på sin tid sålde sin gård i Ekön på vilken fru L. var född.

1) Trolovning.

Det var aldrig tal om någon förlovning förr i tiden. De kunde nog gå och vara förlovade rätt länge, men det var hemligt. Man fick inte veta något förrän det skulle bli bröllop. Fästfolksgåvor voro brukliga. Fruntimret skulle köpa hatt till gubben och han skulle ge henne en schal och annat. En "gavebok" kunde de köpa på marknaden. Allting köptes på marknaden. Min mormors och min mors brudsmücken och ring voro köpta där, för där var guldsmeder också. (Smyckena företeddes. Mormoderns var ett halsband med tre kedjor och lås samt framtill en stor platta av förgyllt silver med gravering. Moderns gåva var ett stort

förgyllt hjärta i silverkedja att knäppa om halsen. Å hjärtat var ingraverat en blomsterkorg m.m. Båda sakerna av kontrollerat silver och märkta med . Moderns vigselring var av guld, slät men bred av denna fason:

framifrån:

från sidan:

Moderns brudschal var av helsiden: svart botten med blomstermönster skiftande i grönt och rostrött samt försedd med fransar, en mycket vacker sak. Hennes brudklänning skulle ha varit röd. Livet (Opplev?) som även visades var av linne med vida ärmar och räckte endast till midjan. Halskrage och ärmlinningar voro försedda med broderier. Därtill hörde en lös krage av spets. som kunde rynkas ihop).

Brudgummens skjorta skulle vara fin. Den skänktes av fästmön, men den syddes av någon som var särskilt skicklig att sy. Sen brudgummen haft den på sig på bröllopet skulle den läggas undan och så togs den på när han var död.

2) Bröllop.

Min mor var född 1824. Hon talade om när morfar och mormor hade bröllop här i byn. Ja, se det var så att morfar och mormor

hade bröllop när mor var 7 år gammal. Hon hade kommit för tidigt.

På gården reste de "bruastangen". Den skulle vara bra hög. Det var ett trä. som var barskalat alldeles som en mast och högst uppe satt där en eller flere kransar. Det skulle vara riktiga blomsterkransar. inte nå'n granruska. Den stängen dansade de omkring och så skulle karlarna krypa upp i den. Mor talade om. att mormors far. som var med på bröllopet. kunde krypa ända upp till översta kransen så gammal han var. Mormor var född 1801. och hennes far var naturligtvis mycket gammal vid den tiden. men han var kvick och vig och hon sa', att han hade gula knäbyxor (skinn) på sig vid tillfället. Det var brukligt att de tävlade om att krypa så högt upp som möjligt i "bruastangen".

Nu är det alldeles bortlagt med brudstänger, men jag minns dem från min barndom.

Majstång hade de förr här borta på Troeds gärr. Där dansade vi på midsommarsaften.

Bruden åkte i vagn till kyrkan men brudsvennerna skulle rida. De skulle rida så långt i förväg att de kunde vända om och möta följet på vägen. De trakterades med brännvin, som de hade med sig medan de red.

Framme vid kyrkan gjordes gille eller kalas. Det var brännvin till karlarna och ost och bröd till fruntimren. Det var "allmänt kyrkfolk" som det spenderades på på detta sätt, och inte själva bröllopgästerna. Det har till och med varit i min tid att det spenderats vid kyrkan till allmänt folk, som infunnit sig där för att se på stassen.

Sen när de kom tillbaka till bröllopgården började det riktiga gillet, och det varade alltid i tre dagar.

När min mor gifte sig, bar hon kronan från Hinneryds kyrka. De hade en fin brudkrona där men den är nu stulen. Tjuvarna högg sönder den och sålde bitarna till någon guldsmed. Sedan har de ej haft krona här i församlingen.

3) K.g. (kyrkogrimen). Har ej hört talas om k.g. men i Smålands beskrivning står om hinden som grävdes ner.

4) "Tre söstra-sjöar" - det är en gammal sägen, att tre syst-rar red ned sig där, jag har ju själv sett att det ligger tre sjöar. men om där är någon sanning i det, vet jag ej. Det står visst omtalat i Ny.Smål.beskrivning.

5) Begravning.

Det skulle alltid bära liken hur långt det var, och därför

fanns det "bärelag". De bar liket på axlarna. Båren hade fötter så när de skulle vila satte de bara ner båren på marken. När det var finare lik, användes båratäcken av svart kläde med guldgaloner. När Karl XV var död 1872 hängde de upp båratäckena till dekoration i kyrkan framme vid altaret. De tyckte vär att de passade till det. Sedan har jag inte sett, att de gjort någon dekoration i kyrkan - åtminstone inte när Oscar II dog.

Varje man i bärelaget skulle ha en fjärdings bröd och så brännvin och ost. Alla begravningsgästerna gingo i procession till kyrkan. Karlarna före liket och kvinnorna efter. Bärelaget var inte inräknat i själva "likstassen".

Som sorgdräkt bar kvinnorna förstås svarta kläder, men de hade stora vita sockerduksklutar med så långa snibbar, att de gingo ända ned till midjan. (Visade en dylik klut, försedd med hålsöm.) Karlarna hade svarta kläder och hög hatt så länge jag kan minnas.

Hela begravningsföljet skulle skotta igen graven utom själva de närmaste. De fick ej göra det utan bara stå och titta på. Så gjordes det, när min man begrovs 1901 och även när min mor dog 1908. När graven igenskottades var det ingen sång eller något tal. Det var där aldrig sen prästen var gången. Prästen höll

ACC. N:R M. 11865:6.

6.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

aldrig några långa tal på den tiden, men jag har hört att för ännu längre sedan hade de långa likpredikningar, men vad ska det tjäna till; man blir varken bättre eller sämre för det prästen talar vackert och berömmeligt, när man är död.

Då min mor dog, började de ha litet kransar, men det var ej levande blommor. Där var ett par tre stycken och en hade vi barn lagt ihop till, det var en krans i en plåtring. Dessförinnan förekom det ej att man gav kransar. Nu är det ju alldeles för galet med dessa massor av blomsterkransar.

6) Psalmbok och sax.

När någon hade dött skulle man genast lägga psalmbok och sax på den dödes bröst. Saxen var en ullsax. Det har skett i min tid och f.ö. har jag själv gjort det. -

Halmen i den dödes säng bar man ut; den kom aldrig in igen, men sängkläderna tog man bara ut och vädrade och sen användes de på nytt.

7) Vårfrudagen.

Dagen före Fruedag kallas "Fruaftan". På den kvällen lade man sig alltid i dagsljus om man hade aldrig det att göra. Annars var det ingenting särskilt med den da'n.

8) Påskan.

Dagarna i dymmelveckan heta Dymmelönsdag, Skärtorsdag, Långfredag, Påskafton, Påskdagen, Annandagen.

9) Stål på dymmelönsdag.

Före klockan 12 på dymmelönsdag skulle sättas stål över fähusdörren och i säden. Det kommer jag ihåg, att mor gjorde. I fähusdörren var det vanligen till att sticka in täljeknivar och i "säden" (åkrarna) blev det mestadels att påta ner en skära i varje åker och skäror var det gott om på den tiden - jag har för resten flera stycken kvar, som jag tagit vara på. Det gjorde man för att skydda sig mot häxor.

10) Ohyra fick ej nämnas.

Från kl. 12 på dymmelönsdag till kl. 12 på lördagen (påskafton) fick man på inga villkor tala om ohyra. Men vi barn skulle förstås göra tvärsom för att retas med de gamle, så vi sprang omkring och skrek:

"Lus, loppa, gnet, hängelus, flängelus, flatlus".

Det var ju inte vidare vackert, men vi sa' aldrig - skäkta.

Men när klockan var 12 påskafton var det slut och då fick de si va de ville.

11) Sopor kastas ut.

På långa fredagens eller skärtorsdagens morgon, jag kommer inte ihåg vilket, skulle soporna kastas ut på nästans åker, för de trodde, att de skulle bli fri för ohyra på det viset och att ohyran skulle komma dit i stället för till dem själva. Det var många som gjorde så.

12) Långfredagsris.

På långa fredagens morgon skulle de opp och piska varandra med ris. Det var ju på den dagen vår Herre hade pinats. Det var både små och stora som skulle ha av björkriset, och vi tyckte förstås, att det var roligt. Vi hade en dräng, som alltid var uppe tidigt och piskade pigorna innan de stigit upp. Vi hade två pigor om sommaren och en på vintern.

13) Brödbakning.

När degen inte ville jäsa, skulle de gå ut på gödselstan och tälja tre spinkor av varje horn på dynggrepen, de var ju av trä förr och hade tre horn. Dessa nio stickor skulle man så kasta i ugnen och det skulle hjälpa.

De kunde också springa och stjäla ved på grannens vedkast och elda med den.

14) Korvkokning.

Ja, nu kom jag minsann ihåg vad mor brukade göra för att korvarna inte skulle spricka.

Sedan korven var färdiglagad och hon skulle lägga den i kitteln, tog hon och slog den i dörrposten och sa':

"Är pölsehållaren hemma?" Den som satt och "fjälade" korven i det andra rummet svarte då: "Ja!" och detta både fråga och svar upprepades tre gånger innan korven lades i kitteln. (Så gick det till för varenda korv). - Vem som helst kunde svara ja, det var huvudsaken att det blev svarat ja.

15) Vävning.

När de satt och värpade opp till räckan och någon då kom in till den som satt vid väven, skulle den inträdande sparka med benen så högt som möjligt tre gånger och säga för varje spark: "Så högt skäl!" - Man började sparka med högra benet.

16) Linsädd.

Linnet skulle sås på Karolinadagen, så blev det långt. Något annat hade man ej att iakttaga, som jag vet.

17) Bot för bensjuka hos kreatur.

Fick en ko bensjuka, så att hon haltade, fick hon bot på följande sätt.

Man ledde kon ut på ett gärde där det var gräs och ställde henne där. Så skar man med en lämplig kniv en rund grästorva omkring varje klöv, medan kon stod där. Det blev fyra runda torvor, och dessa skulle sen hängas upp på var sin gårdsgårds-~~stör~~ stör. Förr hade man ju flätade gårdsgårdar, nu är här ju nästan inga kvar. På spetsarna av gårdsgårdsstöarna skulle så torvorna få sitta kvar, till de föll ner av sig själv. Detta var väl vidskepelse, kan jag tro. Men det är sant, för jag har själv sett det. Mina föräldrar hade en gång en bensjuk ko, och då tillkallades en klok gubbe, som ordinerade det här. Om kon blev bra, kommer jag ej ihåg.

18) Bot mot hemlängtan hos kor.

En ny ko, som man köpt, skulle rökas med björkesvamp (fnösksvamp) innan hon släpptes in. Svampen skulle tändas på och hållas under nosen, så skulle den inte "less vid de".

19) När kreaturen släpptes ut på våren, var det inga särskilda ceremonier, det jag kan minnas, men mor gick många gånger ut och k "hoade" (hojtade) för att skrämma bort "ohyran" (odjuren) i skogen.

Far talade om, att i hans ungdom var det en gubbe här i denna byn, namnet kan ju vara detsamma, som alltid "bar å" ett litet lamm till skogen innan kreaturen, det var kanske fåren,

släpptes dit. Var han satte det, visste ingen och lammet kom aldrig tillbaka igen, men han hade inte heller någonsin otur med sina får, fastän vargarna voro svåra. Han tog aldrig det sämsta lammet utan det skulle vara ett av de finaste. Det var ju ett offer, men han fick ha sina djur ifred för skogens "ohyra". Kanhända det var fler som gjorde så, men far talade om detta såsom det hänt.

20) Bot för matleda.

När jag var barn hade jag matleda. Jag gick då till en gumma och blev mätad, det bruktes ofta. Jag var inte mindre än jag mycket väl kommer ihåg hur det gick till.

Hon mätte med ett ullband. Hon började mäta på höger "långeman" och så uppåt längs högra armen "le för le" och bakom nacken och så ned för vänstra armen och slutade på den vänstra långfingern. Sedan mätte hon uppe från hjässan och längs ryggen ner till hälen på högra foten "för var le". Hon mätte tre gånger åt vart håll.

När detta var gjort band hon tråden som hon mätt mig med om högra benet nedanför knäet, precis som man har strumpebandet. Den skulle sitta där i tre dar och så skulle den brännas. Sen skulle matlusten komma igen.

När jag så gick därifrån, gav hon mig en liten rågbrödskorpa

ACC. N:R

M.11865:12.

12.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

med honung på och ovanpå den en lus. Den skulle jag äta när jag kom hem, men jag tror att jag plockade bort lusen. Ja, detta var naturligtvis vidskepelse, men gjorde det ingen nytta, så gjorde det åtminstone inte skada heller.